

ÖĞRETMEN VE MÜDÜRLERİN OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK SERVİSİNE YÖNELİK ALGILARI

Filiz MEŞECİ (*), Nurcan ÖZCAN, Pınar BOZDEMİR v.d. (**),

ÖZET

Bu araştırma, öğretmen ve müdürlerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine ve okul psikolojik danışmanlarına yönelik algılarını saptamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini 131 öğretmen ve 11 müdür oluşturmaktadır. Veriler SPSS (11.5) kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin çoğu okul psikolojik danışmanı ve rehberlik servisiyle uyumsuzluk yaşamamaktadır. Müdürler ise okul psikolojik danışmanı ve rehberlik servisini okulun ayrılmaz bir parçası olarak kabul etmekte ancak servisi ve serviste çalışanları yetersiz bulmaktadırlar.

Anahtar Sözcükler: Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Servisi, Öğretmen Algısı, Müdür Algısı.

* İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü. Araştırmaya katkısı: Araştırma deseni ve istatistiklerini oluşturmuş, araştırmanın sonuç bölümünü yazmıştır.

** İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü 2005-2006 4. Sınıf öğrencileri. Araştırmaya katkıları:

Veri toplama : İrem Akter, Ercan Şen, Metin Yıldız, Elif Kaymak, Tuba Güniş, Sema Göger, Elif Ece Dursun, Elçin Elmas, Emel Çetin, Baltar Çırakoğlu, Nurçin Bölük, Naif Ergün, Mustafa Serhat Atalay, Tülin Elif Karacaoğlu, Sedat Açık, Adem Çalındır, Recep Ali Usta, Yurdanur Düzenli, Olcay Türkan, Eyüp Canbay, İknur Bağcıçek, Nusrat Sert, Suphi Ötlü, Lokman Bedürbor, Ufuk Akaya, Nurcan Özcan, Derya Çalışkan, Y. Aslı Özcan, Tülay Karagöz, Nihal Alkan, Abdülaziz Ataoğlu, Macide Öztürk, Gülay Semercioğlu, Aydın Kahraman, Duygu Dinçer, Murat Tapar, Mehmet Coşkun, Şuayip Örenli, Pınar Bozdemir, Muhtise Ökten, Emine Kararımış, Sabri Nazlı, Mustafa Yüksel, Başar Bahçacı, F. Tansel Sarıbeyoğlu, Şamil Yaşar, Hasan Demir, Esmiljana Jonuzi, Ana Bulku, Uğur Veli, Veysel Kömürçü, Seda Akın, Mehmet Aslan, Hakan Demir, Abdurrahman Çakır, Evren Başal

İçerik analizi ve anket oluşturma : Metin Yıldız, Elif Kaymak, Naif Ergün, Sedat Açık, Derya Çalışkan, Duygu Dinçer, Pınar Bozdemir, Emine Kararımış, Şamil Yaşar

Veri girişi : İrem Akter, Bahar Çırakoğlu, Naif Ergün, Sedat Açık, Y. Aslı Özcan, Duygu Dinçer, Pınar Bozdemir

Sonuç bölümünün oluşturulmasına yardım edenler : Sema Göger, Bahar Çırakoğlu, Sedat Açık, Nurcan Özcan, Duygu Dinçer, Pınar Bozdemir.

ABSTRACT

Research was conducted in order to determine the perceptions of school administrators and teachers about school guidance and psychological counseling service and about school psychological. The participants were 131 teacher and 11 administrator. Data was analyzed by SPSS (11.5). The result of the study revealed that; most of the teachers are not experiencing incongruity with the school guidance and psychological counseling services. The principals accept the school guidance and counseling services as an inseparable part of the school however they find the service and the staff insufficient.

Key Words: *School Guidance and Psychological Counseling Service, Perception of Teacher, Perception of School Administrator.*

GİRİŞ

Okul psikolojik danışmanı ve okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin etkililiği, aile, toplumun işbirliğinin yanında, okul içindeki güçlerin işbirliği ile yapıldığında artmaktadır. Öğretmenler ve okul idaresi okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin işbirliği içinde olacağı en önemli birimlerdendir. Bu birimlerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ile ilgili algıları, içinde bulunacakları işbirliğini ve hizmetlerin kalitesini önemli derecede etkiler.

Kuzgun'un (2000: 218) belirttiğine göre rehberlik alanına giren hizmetler, okulun temel işlevleri arasındadır ve okul müdürü rehberlik çalışmalarının başarısından da sorumludur. Okul müdürü, her şeyden önce rehberliğin gereğine inanmalı ve okulun diğer etkinlikleriyle bütünleşmesini sağlamalıdır.

Bir okulda tüm uygulamalardan olduğu gibi, rehberlik uygulamalarından da okul yöneticileri birinci derecede sorumludur. Psikolojik danışma ve rehberlik konusunda çağdaş bir anlayışa sahip yöneticilerin bu anlayışları okuldaki uygulamalara da yansımaktadır. Okul yöneticileri her şeyden önce okuldaki psikolojik danışma ve rehberlik çalışmaları için gerekli olan fiziksel olanakları sağlamalı ve bu hizmetlerin yaygınlaşması için gerekli desteği vermelidirler (Girgin, 2004: 17).

Özgüven, (1999: 53) yönetici desteğinin, rehberlik çalışmalarının etkili bir şekilde yürütülmesinde önemli bir etmen olduğunu belirtmektedir. Kuzgun'da (2000: 218) aynı şekilde, bir okuldaki rehberlik programının etkililiği ve başarısının, okul müdürünün konuyu benimsemesine bağlı olduğunu ifade eder. Milli Eğitim Bakanlığı rehberlik hizmetlerinin örgütlenmesi ve işleyişi ile ilgili

destekte bulunsa da, okul yöneticilerinin aktif katılımı olmazsa dış destekler etkisiz kalabilir. Bu nedenle rehberlikle yönetim arasındaki ilişkiler büyük önem taşımaktadır.

Yönetici, okuldaki rehberlik programını da kapsayan tüm eğitim programının kolaylaştırıcısı rolüne sahiptir. Bu rol içinde yönetici okuldaki rehberlik hizmetlerinin okulda görevli olanlar tarafından kabulüne yardım eder. Ayrıca, bu konudaki etkili işlem ve hizmetlerin geliştirilmesi için, gereken uygulamalara motivasyon sağlar (Ültanır, 2003: 20).

Okul psikolojik danışmanı ve okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi idarenin yanında, öğretmenlerle de işbirliği içinde olmalıdır. 1974-75 öğretim yılından bu yana tüm orta dereceli okul programlarında rehberlik saatlerinin kullanılmasının sınıf öğretmenlerinin sorumluluğuna verilmesi ile, ülkemizde sınıf öğretmenlerinin psikolojik danışma ve rehberlikteki görevleri önemli bir duruma gelmiştir (Kepçeoğlu, 1999: 245).

Okuldaki bütün öğretmenlerin, ortak çalışma ve işbirliği anlayışına bağlı kalarak, okuldaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri hakkında öğrencilere tanıtıcı bilgiler vermesi; onların bu hizmetlerden yararlanmalarını teşvik etmesi; kendi sınıflarında ve tüm okulda okul psikolojik danışma ve rehberlik programının öngördüğü uygulamaları yapması; danışmanlarla yardımlaşarak sınıflarının etkili bir öğrenme ve psikolojik sağlığa uygun ortamlar haline gelmesi için çaba göstermesi gerekmektedir (Kepçeoğlu, 1999: 245). Korkut (2003: 35) özellikle önleme çalışmaları gerçekleştiriliyorken bu konuda öğretmenlerden destek alınmasının kaçınılmaz bir gereklilik olduğunu vurgular.

Bilindiği gibi rehberlik hizmetleri demokratik ve insancıl bir anlayış temeline dayanmaktadır. Oysa eğitim sistemimizde merkeziyetçi ve otoriter anlayış egemendir. Bu yüzden rehberlik yaklaşımı, eğitim sistemindeki yapıyla bir türlü bağdaşamamıştır. Bir diğer ifadeyle öğretmen ve yöneticiler yeterli ve gerekli rehberlik anlayışına sahip olmadığı için hizmetleri başarıya ulaştıracak bir "takım çalışması" gerçekleştirilememektedir (Yeşilyaprak, 2000: 23).

Rehberlik hizmetlerinin işlevi okul yönetimi ve öğretmenler tarafından benimsenmediğinde okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ve bu servis çalışanları etkili bir hizmet veremezler. Nitekim Pursell'ın (1957. Akt: Kuzgun, 2000: 187) belirttiğine göre yöneticiler danışmanları, yönetim işinde kendilerine yardımcı elemanlar olarak algılamaktadırlar. Yöneticilere göre danışmanlar programları planlamalı, disiplini sağlamak için önlemler almalı, gerektiğinde karne ve fişleri doldurmalıdır. Ancak danışmanlıkla ilgisi olmayan bu görevleri üstlenen danışman artık kendisini okulda profesyonel bir eleman olarak kabul ettirmesi neredeyse imkansızdır.

Okul danışmanlarının esas işi sayılmaması gereken olumsuz görevler arasında şunlar bulunmaktadır: Öğrenciler ile öğretmenler ve yöneticiler arasında arabuluculuk yapma; okul disiplin işlemlerine yardım etme; herhangi bir nedenle öğretmeni gelmeyen sınıflara girme; çeşitli idari işlerde okul müdür yardımcısına yardım etme (Kepçeoğlu, 1999: 258-259).

Yeşilyaprak'ın (2000: 23) belirttiğine göre ülkemizde yapılan çeşitli araştırmalar, okullarda görevli elemanların ortak bir rehberlik anlayışına sahip olmamasının, yapılan rehberlik çalışmalarının başarısını büyük ölçüde engelleyen bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca okullarda bu hizmetlerin yürütülmesi için uygun bir yer (oda), araç-gereç bulunmamakta ve okul yöneticileri alana gereken ilgi ve özeni göstermemektedir.

Kepçeoğlu (1986), Kulaksızoğlu (1990) ve Ceyhan (2000) okul personeli, rehber öğretmen, öğrenci ve velilerin okul psikolojik danışmanının rol ve görevlerine ilişkin algı ve beklentilerinin farklılık göstermesini bu birimin ve çalışanlarının başlıca sorunları arasında saymaktadırlar. Öğretmen ve müdürler okul psikolojik danışmanı ve okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin işbirliği içerisinde olması gereken bir gruptur. Bu nedenle bu birimlerin okul psikolojik danışmanı ve okul psikolojik danışma ve rehberlik servisini algıları büyük önem taşımaktadır.

Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin rehberlik hizmetlerine ilişkin algı ve beklentilerin saptanması, bu alanda yanlış algıların değiştirilmesi yolunda çalışmalara ışık tutabilir. Bu noktadan hareketle araştırmada, a) öğretmenlerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisini algılayış biçimleri ve b) müdürlerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisini algılayış biçimlerini ele almak amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Örneklem

Bu araştırma, Okul Deneyimi II dersi kapsamında yapılmış ve araştırmanın örneklemi İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü öğrencilerinin bu ders kapsamında uygulama için gittikleri 11 ayrı okulda görev yapan toplam 131 öğretmen 11 müdür oluşturmuştur. Okulların 2'si ilköğretim, 9'u ortaöğretim kademesindedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları okul kademesine ve cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 1'de, müdürlerin görev yaptıkları okul kademesine ve cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 2'de, öğretmenlerin yaş, mezun oldukları okul ve kıdemleri ile ilgili frekans ve yüzdeleri ise Tablo3'de verilmiştir.

Tablo 1: Öğretmenlerin görev yaptıkları okul kademesine ve cinsiyetlerine göre frekans ve yüzde dağılımı

CİNSİYET	OKUL KADEMESİ				Toplam	
	İlköğretim		Ortaöğretim			
	N	%	N	%	N	%
Kadın	11	31	45	47	56	43
Erkek	25	69	50	53	75	57
Toplam	36	100	95	100	131	100

Tablo 2: Müdürlerin görev yaptıkları okul kademesine ve cinsiyetlerine göre frekans ve yüzde dağılımı

CİNSİYET	OKUL KADEMESİ				Toplam	
	İlköğretim		Ortaöğretim			
	N	%	N	%	N	%
Kadın	0	0	1	11	1	9
Erkek	2	100	8	89	10	91
Toplam	2	100	9	100	11	100

Tablo 3: Öğretmenlerin yaş, mezun oldukları okul ve kıdemleri ile ilgili frekans ve yüzde dağılımları

YAŞ	MEZUN OLDUĞU OKUL		KIDEM					
	N	%	N	%				
25 yaş ve altı	12	9	İlköğretim Okulu	2	1	1-5 yıl	19	15
26-30	24	18	Eğitim Enstitüsü	15	12	6-10 yıl	38	29
31-35	30	23	Eğitim Yüksekokulu	6	5	11-15 yıl	25	19
36-40	18	14	Eğitim Fakültesi	57	43	16-20 yıl	13	10
41-45	21	16	Önlisans	9	7	21 yıl ve üstü	36	27
46-50	20	15	Fen-Edebiyat Fakültesi	36	27			
51-55	6	5	Diğer	6	5			
Toplam	131	100	Toplam	131	100	Toplam	131	100

Veri Toplama Araçları ve Veri Analizi

a. Öğretmenlerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine ilişkin algılarını ortaya çıkarmak için uygulanan anket, başlıca üç kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda, öğretmenlerin demografik özellikleri hakkında bilgi edinmeye yarayacak sorular, ikinci kısımda okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ile ilişkileri hakkında bilgi edinmeyi amaçlayan sorular, üçüncü kısımda ise öğretmenlerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ve okul psikolojik danışmanına yönelik algıları ile ilgili sorular yer almaktadır.

Öğretmenler *demografik özellikleri* hakkında bilgi edinmeye yönelik sorular; öğretmenin görev yaptığı okul kademesi, cinsiyeti, yaşı, mezun olduğu okul, kıdemi gibi hususları kapsamaktadır.

Öğretmenlerin *okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ile ilişkileri* hakkında bilgi edinmeyi amaçlayan sorular; okul psikolojik danışma ve rehberlik servisiyle işbirliği içinde bulunup bulunmadığı, okul psikolojik danışma ve rehberlik servisiyle uyumsuzluk yaşayıp yaşamadığı, okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinden kişisel olarak yararlanıp yararlanmadığını belirlemeyi amaçlayan sorulardan oluşmaktadır.

Öğretmenlerin *okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine yönelik algıları* ile ilgili sorulardan oluşan anketin oluşturulmasında izlenen yöntem şöyledir: Öncelikle Eğitim Bilimleri Bölümü öğrencileri tarafından öğretmenlerle yarı yapılandırılmış bir görüşme yapılmış, bu görüşmede genel olarak öğretmenlere şu sorular sorulmuştur:

1. Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi sizin için ne ifade ediyor?
2. Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinde çalışanların ne gibi özellikleri olmalı?
3. Öğrencileri okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine hangi durumlarda yönlendiriyorsunuz?
4. Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinden beklentileriniz nelerdir?

Öğretmenlerin bu sorulara verdikleri cevaplar ifadeler şeklinde sınıflanmış, toplam 118 farklı ifade elde edilmiş, daha sonra bu ifadelerden birbirine anlam olarak benzer olanlar içerik analizi yapılarak birleştirilmiş ve bu işlemlerin sonunda 43 ifadeli bir anket elde edilmiştir. Daha sonra bu 43 ifadeden oluşan anket 137 öğretmene uygulanmış, 6 anket geçersiz sayılmış, sonuçta veri analizi 131 öğretmenden elde edilen verilerle yapılmıştır.

Öğretmenlerin demografik özelliklerini, okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ve okul psikolojik danışmanına yönelik algılarını belirlemek amacıyla, sorulara verdikleri cevapların frekansları ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Verilerin analizinde SPSS 11,5 paket programı kullanılmıştır.

b. Müdürlerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine ilişkin algılarını ortaya çıkarmak için ise 11 müdürle yarı yapılandırılmış bir görüşme yapılmış, bu görüşmede genel olarak müdürlere şu sorular sorulmuştur:

1. Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi sizin için ne ifade ediyor?
2. Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi üzerinde nasıl bir etkiniz olduğunu düşünüyorsunuz?
3. Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinden beklentileriniz nelerdir?

Müdürlerin bu sorulara verdikleri cevapların içerik analizi yapılmış ifadelerden birbirine anlam olarak benzer ve aynı olanlar birleştirilmiştir. Bu işlemlerin sonunda müdürlerin servisle ilgili olumlu-olumsuz algıları, beklentileri ve yönetim ile ilişkileri açısından 17 ifade elde edilmiş, bu ifadelerin frekans ve yüzdeleri alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 4: Öğretmenlerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisiyle ilişkilerine yönelik frekans ve yüzdeler

	Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisiyle işbirliği içinde bulundum.		Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisiyle uyumsuzluk yaşadım.		Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinden kişisel olarak yararlandım.	
	N	%	N	%	N	%
Evet	116	89	49	37	10	8
Hayır	15	11	82	63	121	92
Toplam	131	100	131	100	131	100

Tablo 4'te de görüldüğü gibi, okul psikolojik danışma ve rehberlik servisiyle işbirliği içinde bulunduğunu belirten öğretmenlerin oranı %89 iken, bu soruya "hayır" cevabı veren öğretmenlerin oranı sadece %11'dir. Öğretmenlerin %63'ü okul psikolojik danışma ve rehberlik servisiyle uyumsuzluk yaşamadığını, %37'si ise yaşadığını belirtmektedir. Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinden kişisel olarak yararlandığını söyleyen öğretmenlerin oranı %8 iken %92'si yararlanmadığını belirtmiştir.

Tablo 5: Öğretmenlerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ve okul psikolojik danışmanına ilişkin algılarıyla ilgili frekans ve yüzdeler

ÖĞRETMEN	Katılıyorum		Katılmıyorum	
	N	%	N	%
1.Okul psikolojik danışma ve okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin öğretmen için ifade ettikleri				
Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ile ortak faaliyetlerde bulunulur.	125	95	6	5
Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi öğrencileri yönlendirir.	125	95	6	5
Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi öğrencilere yardımcı olan bir birimdir.	123	94	8	6
Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi aktiftir.	122	93	9	7
Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi gözlem raporlarını sunar.	105	80	26	20
Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi öğrencilerin sorunlarını hızlı ve doğru bir şekilde çözer.	97	74	34	26
Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi işimizi hafifletir.	97	74	34	26
Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi disiplin sağlayıcıdır.	43	33	88	67
Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi göstermelik olarak bulunur.	17	13	114	87
2.Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinde çalışanlarda olması gereken özellikler				
Okul psikolojik danışmanının çocukluk ve ergenlik döneminin gelişimsel özelliklerini iyi bilmesi gerekir.	127	97	4	3
Okul psikolojik danışma ve okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinde çalışanların Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünden mezun olmaları gerekir.	125	95	6	5
Okul psikolojik danışmanının yaşadığı toplumun yapısını tanınması gerekir.	123	94	8	6
Okul psikolojik danışmanı; uyumlu, ilımlı, sevecen, tutarlı, sabırlı, hoşgörölü, pozitif ve işbirliğıne yatkındır.	122	93	9	7
Okul psikolojik danışmanı; güvenilir, tarafsız ve etik kurallara uyan biridir.	120	92	11	8
Okul psikolojik danışmanı, diksiyonu düzgün, iletişimi iyi, ikna kabiliyeti yüksek biridir.	119	91	12	9
Okul psikolojik danışmanı profesyonel ve kendini geliştirmiş biridir.	118	90	13	10
Okul psikolojik danışmanı öğrencileri tanır ve ihtiyaçlarını belirler.	118	90	13	10
Okul psikolojik danışmanı empatiktir.	116	89	15	11
Okul psikolojik danışmanı işini günölü günölüne yapar.	113	86	18	14
Okul psikolojik danışmanı kendini öğrencilere yeterince tanıtır.	111	85	20	15
Okul psikolojik danışmanı kılık kıyafetine dikkat eder.	111	85	20	15
Okul psikolojik danışmanı kendini kurum işleyişine uyarlar.	101	77	30	23
Okul psikolojik danışmanından, plan ve yıllık hazırlamada yardım alınır.	100	76	31	24

Okul psikolojik danışmanı sorun çözücüdür.	96	73	35	27
Öğrenciler okul psikolojik danışmanının iyi niyetini suistimal eder.	63	48	68	52
Okul psikolojik danışmanı oturduğu yerden para kazanır.	21	16	110	84
Okul psikolojik danışmanı öğretmenler arasında laf taşıyıcılığı yapar.	19	14	112	86
3. Öğrencilerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine hangi durumlarda yönlendirildiği				
Okul başarısızlığı olan öğrencileri okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine yönlendirilir	122	93	9	7
Uyum sorunları ve madde bağımlılığı olan, akran ve aile ilişkilerinde sorun yaşayan öğrenciler okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine yönlendirilir.	121	92	10	8
Öğrenciler okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine bölüm, okul, meslek tercihi yapmaları için yönlendirilir.	116	89	15	11
4. Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ve okul psikolojik danışmanı ile ilgili beklentiler				
Okul psikolojik danışmanının elinde gerekli doküman ve materyallerin bulunması gerekir.	122	93	9	7
Okul psikolojik danışmanına bir oda gerekir.	122	93	9	7
Okul psikolojik danışmanı, öğretmen-öğrenci-aile-idare etkileşimini sağlamalı.	120	92	11	8
Öğretmen, öğrenci ve velilerin her birinin rehberlik ihtiyacı vardır.	121	92	10	8
Okul psikolojik danışmanı seminer verir.	117	89	14	11
Okullar başta olmak üzere her kurumda okul psikolojik danışmanı ve okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi gereklidir.	116	88	15	12
Okul psikolojik danışmanı veli toplantılarına katılır.	111	85	20	15
Okullarda birden fazla okul psikolojik danışmanı olması gerekir.	110	84	21	16
Okul psikolojik danışmanı eğitim sistemi konusunda bilgi verir.	106	81	25	19
Okul psikolojik danışmanının derslere girmesi gerekir.	88	67	43	33
Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi yeterli değildir.	67	51	64	49
Öğretmenler ve idareciler okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine gereken önemi göstermemektedir.	04	49	67	51
Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin öğretmenlere yönelik bir çalışması yoktur.	57	43	74	57

Tablo 5'te görüldüğü gibi, öğretmenlere sorulan anket soruları, uygulama esnasında karışık olarak verilmiş ancak burada yorumlamada kolaylık sağlayacağı için anket oluşturma aşamasında öğretmenlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmede sorulan sorulara göre gruplandırılmıştır, katılma oranlarına göre frekans ve yüzdeleri belirtilmiştir. Burada, her grupta öğretmenlerin en fazla yüzdeyle katıldıkları ifadelerin ilk 3'üne yer verilecektir. Buna göre:

Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin öğretmen için ifade ettiklerine bakıldığında, yüksek oranda “okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ile ortak faaliyetlerde bulunulduğu” (%95), “okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin öğrencileri yönlendirdiği” (%95) ve “okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin öğrencilere yardımcı olan bir birim olduğu” (%94) ifadelerine katıldıkları görülmektedir.

Öğretmenlere göre okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinde çalışanlarda olması gereken özellikler ile ilgili ifadelerle bakıldığında, yüksek oranda “okul psikolojik danışmanın çocukluk ve ergenlik döneminin gelişimsel özelliklerini iyi bilmesi gerektiği” (%97), “okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinde çalışanların Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalından mezun olmaları gerektiği” (%95) ve “okul psikolojik danışmanın yaşadığı toplumun yapısını tanıması gerektiği” (%94) ifadelerine katıldıkları görülmektedir.

Öğretmenlerin öğrencileri okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine hangi durumlarda yönlendirildiği ile ilgili ifadelerle bakıldığında, yüksek oranda “okul başarısızlığı olan” (%93), “uyum sorunları ve madde bağımlılığı olan, akran ve aile ilişkilerinde sorun yaşayan” (%92) ve “bölüm, okul, meslek tercihi yapma durumunda olan” (89) öğrencileri yönlendirdikleri ifadelerine katıldıkları görülmektedir.

Öğretmenlerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ve psikolojik danışmanlar ile ilgili beklentilerini yansıtan ifadelerle bakıldığında, yüksek oranda “okul psikolojik danışmanın elinde gerekli doküman ve materyallerin bulunması gerektiği” (%93), “okul psikolojik danışmanına bir oda gerektiği” (93) ve “okul psikolojik danışmanı, öğretmen-öğrenci-aile-idare etkileşimini sağlaması gerektiği” (%92) ifadelerine katıldıkları görülmektedir.

Müdürlerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisini algılarını ortaya çıkarmak için 11 müdürle yapılan yarı yapılandırılmış görüşme sonucunda elde edilen ifadeler Tablo 6’da görülmektedir.

Müdürlerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisiyle ilgili *olumlu algılan* şöyledir: Müdürlerin %27'si okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin okulun ayrılmaz bir parçası olduğunu, %27'si okul psikolojik danışmanının öğrenciye ruhsal açıdan yardım ettiğini, %18'i okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin insani değerlerin kazanılmasına katkı sağladığını belirtmiştir.

Müdürlerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisiyle ilgili *olumsuz algılan* ise şöyledir: Müdürlerin %45'i okul psikolojik danışma ve rehberlik servisini yetersiz bulmaktadır. Müdürlerin %18'i okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin sorun oluşturan bir yer olduğunu, yine %18'i okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin şart olmadığını ifade etmiştir.

Yönetimle ilişkiler açısından okul psikolojik danışma ve rehberlik servisini algılarına bakıldığında ise; müdürlerin %36'sı müdürün okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi üzerinde hiçbir etki ve yetkisi olmadığını, %36'sı bu servisin idareyle işbirliğine dayalı iletişim kurması gerektiğini ve %27'si okul psikolojik danışmanının müdür yardımcısı ile eşdeğer olduğunu ifade etmişlerdir.

Müdürlerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisiyle ilgili *beklentileri* şöyledir: Müdürlerin %45'i okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin sorunlu öğrencileri tespit edip, takip etmesini, %45'i öğrenci, öğretmen ve veliler arasında köprü olması gerektiğini, %27'si başarısız öğrencileri tespit edip bu konuda çalışmalar yapması gerektiğini belirtmişlerdir.

SONUÇ

Araştırma sonucunda *öğretmenlerin* okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ile ilişkilerine bakıldığında, okulla ilgili konularda okul psikolojik danışma ve rehberlik servisiyle işbirliği içinde bulunduğu, ancak kişisel konularda okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinden uzak durulduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinden kişisel olarak yararlanan öğretmenlerin oranı oldukça düşüktür.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir bölümü okul psikolojik danışma ve rehberlik servisiyle işbirliği içinde bulunduğunu belirtmiş olsa da, temelde tüm öğretmenlerin bu işbirliğinin içinde yer alması gerekmektedir. Çünkü Kepçeoğlu'nun (1999, s.245) da belirttiği gibi 1974-75 öğretim yılından bu yana orta dereceli okul programlarında rehberlik saatlerinin kullanılması sınıf öğretmenlerinin sorumluluğuna verilmiştir. Öğretmenlerin bu sorumluluklarını yerine getirmeleri ve rehberlik hizmetlerinin etkililiği açısından tüm öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik servisiyle işbirliği içinde bulunmaları gerekmektedir. Ayrıca Korkut'un (2003, s.35) da vurguladığı gibi özellikle

önleme çalışmalarında öğretmenlerden destek alınması kaçınılmaz bir gerekliliktir.

Ayrıca araştırmamızın bulgularına göre öğretmenlerin çoğunluğu psikolojik danışma ve rehberlik servisiyle uyumsuzluk yaşamadığını belirtmiştir. Fakat, uyumsuzluk yaşadığını belirten öğretmenlerin oranı da azımsanmayacak düzeydedir. Psikolojik danışma ve rehberlik servisiyle öğretmenler arasında yaşanan uyumsuzluk, birimler arasında yapılması gereken işbirliğini önemli ölçüde etkileyen bir faktördür. Okul çalışanlarının ortak bir rehberlik anlayışına sahip olmaması (Yeşilyaprak, 2000) okul psikolojik danışmanının rol ve görevlerine ilişkin algı ve beklentilerin farklılık göstermesi (Kepçeoğlu, 1986; Kulaksızoğlu, 1990 ve Ceyhan, 2000) yaşanan uyumsuzluğun kaynakları olabilir. Uyumsuzlukları ortadan kaldırmak için öncelikle okulda ortak bir rehberlik anlayışı geliştirilmesi ve psikolojik danışma ve rehberlik servisinin görevlerinin netleştirilmesi gerekmektedir.

Öğretmenlerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ve psikolojik danışmanını algılayış biçimleri ile ilgili bulgular; öğretmenlerin, okul psikolojik danışmanında en fazla; çocuk ve ergen gelişimini bilme, alan mezunu olma ve yaşanan toplumun yapısını tanıma gibi özellikler aradıklarını göstermektedir. Ancak Pişkin'in (2005, s.479) de belirttiği üzere okul psikolojik danışmanlarının üçte biri alan dışından bu görevlere atanmıştır. Bu atamalar hem bu serviste verilecek hizmetlerin niteliğini etkilemekte hem de öğretmenlerin ve müdürlerin gözünde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin profesyonel bir meslek olduğu anlayışının yerleşmesine engel olmaktadır. Dolayısıyla psikolojik danışma ve rehberlik servisinde yukarıda sıralanan özellikleri arayan öğretmenlerin beklentileri karşılanamamaktadır.

Öğretmenlerin öğrencilerini okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine yönlendirme nedenlerinin ağırlıklı olarak; okul başarısızlığı ve mesleki yönlendirme gibi konularda olduğu görülmüştür. Ayrıca öğretmenler okul psikolojik danışmanının; bir odasının olması gerektiği, danışmanın öğretmen-öğrenci-aile-idare etkileşimini sağlaması gerektiği yönünde beklentilere sahiptir. Bu beklentiler psikolojik danışmanların en çok dile getirilen fiziki koşulların uygun olmaması, standardize edilmiş ölçme araçlarının yetersiz olması ve bir psikolojik danışmanın bir okula yeterli olmaması sorunlarıyla bağlantılıdır. Çünkü alandan mezun olan bir psikolojik danışman, gerekli fiziksel şartlar tanındığında, diğer öğretmenlerle de takım çalışması yaparak bu beklentileri karşılayabilecek nitelikte eğitim almaktadır.

Araştırmamızın *müdürlerin* algıları ile ilgili bölümüne bakıldığında; müdürlerin psikolojik danışma ve rehberlik servisini okulun ayrılmaz bir parçası olarak kabul ettikleri ve öğrencilere ruhsal açıdan yardımcı olduğunu düşündükleri görülmektedir. Müdürlerin okul psikolojik danışma ve rehberlik

servisi ile ilgili olumsuz algılarının ise genel olarak servisin yetersiz olması ve sorun yaratan bir yer olarak görülmesi konusunda yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Müdürler okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi ile yönetimin işbirliği içinde olması gerektiğini düşünmekte ancak, okul müdürlerinin servis üzerinde herhangi bir yönetsel etkisi olmadığını belirtmektedirler. Son olarak, müdürlerin büyük bir kısmı okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinden; sorunlu öğrencileri tespit ve takip çalışması yapmasını, öğretmen-öğrenci ve veli arasında köprü kurmasını beklemektedirler.

Müdürlerle yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bu veriler, müdürlerin özellikle psikolojik danışma ve rehberlik servisinin yetersiz oluşu konusunda çoğunlukla fikir birliği içinde olduğu fakat yönetimle ilişkiler ve işbirliği ile ilgili farklı görüşlere sahip olduğunu göstermektedir. Müdürlerin bir kısmı müdürün okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi üzerinde hiçbir etki ve yetkisi olmadığını söylerken, diğer bir kısmı müdürün okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi üzerinde denetleme yetkisi olduğunu söylemektedir. Bu farklı ifadeler, müdürlerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi üzerinde etkileri ve sorumlulukları ile ilgili yerleşmiş bir anlayışa sahip olmadıklarını göstermektedir. Oysa Kuzgun'un (2000, s.218) da vurguladığı gibi rehberlik alanına giren hizmetler, okulun temel işlevleri arasında olduğundan, okul müdürü rehberlik çalışmalarının başarısından da sorumludur. Bir okuldaki rehberlik programının etkililiği ve başarısı, okul müdürünün konuyu benimsemesine bağlıdır. Okul müdürü hem okuldaki rehberlik hizmetlerinin okulda görevli olanlar tarafından kabulüne yardım eder, dolayısıyla işbirliğini destekler hem de gerekli olan fiziksel olanakları sağlar.

Okulda müdür, öğretmen ve okul psikolojik danışmanı arasındaki işbirliğinin sağlanması, ortak bir rehberlik anlayışının yerleşmesi ve böylece psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin nicelik ve nitelik açısından geliştirilmesi için: Sene başlarında okul psikolojik danışma ve rehberlik servisini tanıtıcı çalışmalar yoğunlaştırılmalı, okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin amaç ve işlevinin daha iyi kavranabilmesi için öğretmen ve yöneticilerle toplantılar yapılmalı, her ay düzenli olarak öğretmenlere dönük öğrencilerle ilgili görüşmeler yapılmalı, okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi sorumlu müdür yardımcısının bu servis çalışmalarını düzenli takip etmesi sağlanmalı ve okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi çerçeve programı daha nitelikli hale getirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Ceyhan, Esra (2000). "Mesleki sorun düzeyleri farklı okul rehberlik öğretmenlerinin kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin incelenmesi" *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. Cilt:II. Sayı:13 s.45-55.
- Girgin, G. (2004). "Çağdaş Eğitim Sisteminde Öğrenci Kişilik Hizmetleri ve Rehberlik" *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. (Ed.Alim KAYA).. Ankara: Anı yayıncılık.
- Kepçeoğlu, M. (1999). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Kepçeoğlu, M. (1986). "Okullardaki psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarının temel sorunları", *İnsan Bilimleri Dergisi*, 5, 1:103-113.
- Korkut, F. (2003). "Okullarda önleyici rehberlik hizmetleri" *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. Vol.II. No.20. s.27-40.
- Kulaksızoğlu, A. (1990). "Rehber ve psikolojik danışmanların algıladıkları mesleki sorunlar" *Eğitim Bilimleri 1.Ulusal Kongresi Bildiriler I*. s.307-313.
- Kuzgun, Y. (2000). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Özgüven, İ., E. (1999). *Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: PDREM
- Pişkin, M. (2005). " Türkiye'de psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin dünü, bugünü ve yarını" *Türkiye'de Eğitim Bilimleri: Bir Bilanço Denemesi* (ed. M. Hesapçioğlu, A. Durmuş).. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım. s.458-501.
- Pursell, F. (1957). "Counselor duties. a survey". *The school counselor*, 4 May, 35-38.
- Ültanır, E. (2003). *İlköğretim Birinci Kademedeki Rehberlik ve Danışma*. Ankara: Nobel Yay.
- Yeşilyaprak, B. (2000). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.